

ITTZÉS MIHÁLY NEM CSUKJA BE MAGA MÖGÖTT A „KODÁLY-AJTÓT”

Apáról fiúra szállt a zene szeretete

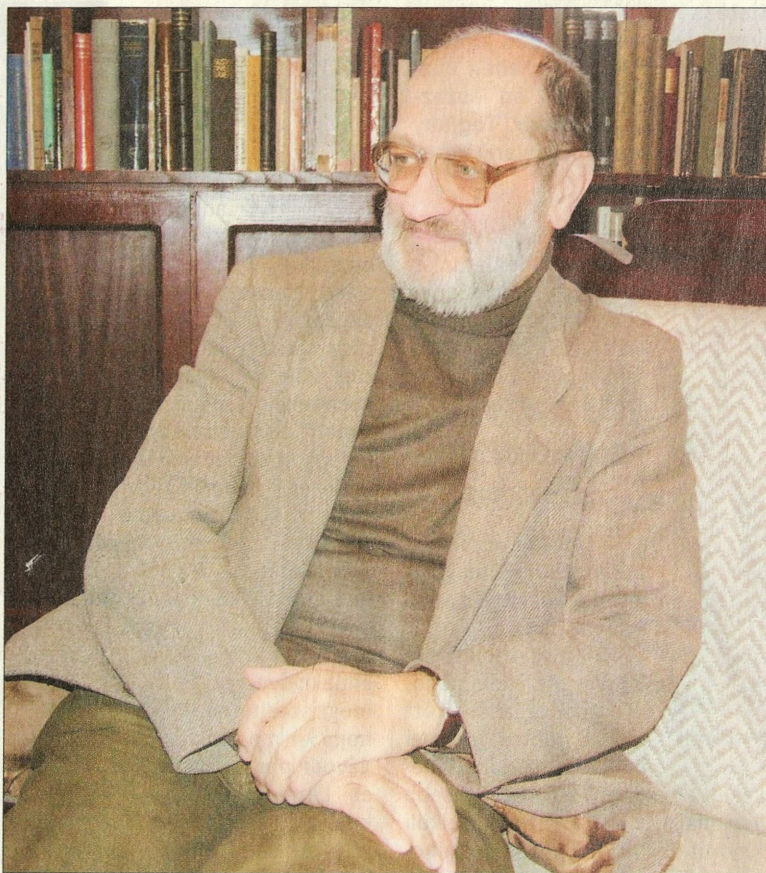
Kecskemét méltó módon emlékezett meg Kodály Zoltán születésének 125. évfordulójáról, az ünnepségsorozat lezárásával azonban nem érhet véget a nagy zeneszerző örökségének gondozása. Többek között erről is beszélgettünk Ittzés Mihállyal, a Kodály Zenepedagógiai Intézet nyugállományú igazgatóhelyettesével, aki a közel múltban vehette át a Kodály Intézet-tért-díjat.

– Olyan régóta él Kecskeméten, hogy az itteniek többsége talán nem is tudja, hogy győri származású.

– Sőt, valójában nem is Győrben születtem, az akkori történelmi és egyéb viszonyok 1938-ban úgy hozták, hogy Sárkeresztúron – ahol egy körorvos rokonunk élt – láttam meg a napvilágot. Ettől függetlenül azért mégis Győrt tekinthetem a szülővárosomnak, ahol életem nagyjából első felét eltöltöttem, kivéve azt a néhány esztendőt, amíg a Zeneakadémia diákja voltam.

– Milyen gyermekkori benyomások, hatások vezették a zene irányába?

– A családban – különösen az édesapáméban – ilyen vagy olyan módon, de mindenki muzsikált. Édesapám evangélikus lelkész volt, de maga is zongorázott, kicsit orgonált, csellózott ifjúkorában. Igazi zenei szakember egy volt a testvérei között, az egyik nagynéném, aki a kaposvári zeneiskolának volt hosszú időn keresztül a magánénektanára. Tíz éves koromban én is elkezdtem zenét tanulni. Először hegedültem, aztán valahogy elkeveredett tőlem ez a hangszer, nem voltunk elég jóban egymással, vagy talán kamaszkori butaságnak tudható be, hogy elhagytam. Ugyanakkor azért egyre jobban érdekelt a zene, és ezt nemcsak a családi hagyománynak, hanem néhány kitűnő pedagógusnak, például egy általános iskolai énektanárnak is köszönhetem. Tizenkét éves voltam, amikor édesapám meghalt, édesanyám egyedül nevelt ötünket, és bár a nagyobbak már félig-meddig kirepültek a családi fészkekből, azért ez mégis elég nehéz helyzet volt. Amikor érettségi után az egyetemre készültem, az iskola igazgatója kijelentette, hogy nem ad ajánlást, mert egy klerikális származék ne legyen pedagógus. Az élet úgy hozta, hogy mégis az lettem. Az érettségi után nem éreztem magam eléggé felkészültnek arra, hogy jelentkezsek a Zeneakadémiára. Egy évig még folytattam a tanulmányaimat a győri Ze-

Ittzés Mihály

neművészeti Szakiskolában, ami nagyon hasznosnak bizonyult, és ezt követően, 1958-tól '63-ig voltam a Zeneakadémia diákja. Az első évben még tanított Ádám Jenő tanár úr, ő volt a tanszékvezetőnk, népzene órára, módszertanra jártunk hozzá. Elkötelezettsége, pedagógusi hevülete nagyon sokat jelentett nekünk. 1959-ben, ereje teljében, hatvanhárom évesen kényszernyugdíjba küldték, nekem azonban abban a szerencsében volt részem, hogy élete végéig kapcsolatban lehettem vele, és átvehettem tőle azt a szellemiséget, amit képviselt.

– A diploma megszerzése után visszatért Győrbe. Hogy teltek pályájának első évei?

– Az utolsó pillanatig bizonytalan volt, hogy lesz-e állásom, végül viszszaemehettem a volt iskolámba, ahol hét évig dolgoztam. Közben két évig zenei általános iskolában vezettem kórust, majd a Népművelési Intézet zenekarvezetői tanfolyamát elvégezve növendék zenekarral, illetve egy kamarazenekarral is foglalkoztam. Sokat jelentett számomra, hogy nemcsak különböző elméleti tárgyak tanára-

ként tevékenykedtem, hanem a gyakorlati zenélésben is részt vehettem. Akkoriban kiváló ifjúsági irodalmi színpad működött Győrött, és felkértek, hogy zenei szerkesztőként működjek közre a műsoraikban. Ez szintén nagyon szép feladat volt, és a látókörömet is tágította, közelebből megismerkedhettem egy másik művészeti ággal.

– 1970 újabb jelentős állomás az életében, hiszen ekkor költöztek Kecskemétre. Milyen előzményei voltak ennek?

– Kodály Zoltánné – akit diákkorom óta ismertem – ellátogatott néhány programra Győrbe, és látta érdeklődésemet a Kodály életmű iránt. Ő kezdeményezte, hogy jöjjenek el Kecskemétre, a majdani Kodály Intézetbe. Hogy ez 1970-ben történt, annak a közvetlen oka az volt, hogy akkor már elhatározták Nemesszeghy Márta igazgatónővel, hogy megszervezik az első nemzetközi Kodály-szemináriumot. Gyakorlatilag annak a szervező munkája révén kerültem a híros városba, ahol előbb három évig a Kodály iskolában tanítottam és énekkart vezettem, majd amikor megalakult az intézet,

akkor az oda kinevezett első pedagógus gárda tagja lettem. Akkor azonban még nem az oktatásban való részvétel volt a fontosabb része a munkámnak, hanem a könyvtár megszervezése, és az intézet egyéb szakmai munkájában való közreműködés.

– Álljunk még meg egy kicsit az első kecskeméti éveknél. Hogy emlékszik vissza az akkori kórusmozgalomra?

– Említettem, hogy Győrben ifjúsági zenekarral, fiatalok kamarazenekarával is foglalkoztam. Kecskeméten tehát bizonyos értelemben visszatértem a tanult szakmámhoz, de azért ez mégiscsak egy újrakezdés volt. Azt tapasztaltam, hogy hiába az ötévi intenzív munka a Zeneakadémián, és mellette a kötelező kórusgyakorlatokon, azért ennek a szakmának is megvan az az részei, amelyeket csak a gyakorlatban lehet megtanulni. Nem volt rossz kezdet a Kodály iskolában töltött három év, de nem tudott kiteljesedni, mert másfelé sodort a feladat. Mindenesetre néhány sikeres, szép szereplésre szívesen gondolok vissza. Hol leánykarral, hol vegyeskarral dolgoztam, de a mai, intenzív, sokszor versenycentrikus ifjúsági kórusélethez képest azért a mi lehetőségeink lényegesen szerényebbek voltak.

– Az imént mondta, hogy Kodályné Péczely Sarolta azért is kereste meg, mert ismerte a kodályi életmű iránti elkötelezettségét. Ez hogy alakult ki önben?

– Az én generációm, amely a háború utolsó éveiben, vagy rögtön utána kezdte az iskolai tanulmányait, ebbe nőtt bele. Azokon az énekkönyveken nőttünk fel, amelyek ma már kiállítási vagy kutatási tárgyak, esetleg múzeumi ereklyék, mint amilyenek például a Kodály Zoltán és Ádám Jenő nevével fémjelzett „szó-mi” füzetek, énekes könyvek voltak. Később az a szerencse ért, hogy a győri Zeneművészeti Szakiskolában olyan kiváló pedagógusok tanítottak, akik maguk is elkötelezett hívei voltak Kodálynak és Bartóknak is. Meghatározó élmény volt például, amikor az iskola vezetőinek jóvoltából elmehettünk Budapestre, a Zrínyi szözeata bemutatójára, vagy egy-egy, akkor újdonságnak számító operaházi Bartók előadásra. De élénk zenei élet volt Győrött is, ahol sokszor hallhattuk igen rangos művészek hangversenyét. Tehát minden ok megvolt arra, hogy nemcsak szíken értelmezve a Kodály életmű iránt, hanem az egész magyar zenei művelődés iránt is elkötelezettséget érezzen az ember. Az már a sors kegyelme, hogy ezen belül kicsit még

Azt tapasztalom, nagy az érdeklődés Kodály zene-pedagógiai elképzelései iránt.

intenzívebben foglalkozhattam a kodályi életművel.

– Személyesen is találkozott Kodály Zoltánnal?

– Több alkalommal láttam hangversenyeken, eljött a diplomahangversenyünkre is. Személyesen két alkalommal válthattam vele néhány szót. Amikor nyolcvan éves volt, a köszöntésére szervezett zeneakadémiai ünnepségen nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy A magyarokhoz című kánonot vezényelhettem.

– Térjünk vissza a Kodály Intézet-hez, melynek igazgatóhelyetteseként sokat járt külföldön. Milyen tapasztalatokat szerzett Kodály határainkon túli megítélésével kapcsolatban?

– A hetvenes évek második felétől nyílt lehetőség ezekre az utazásokra, és azóta folyamatosan azt tapasztalom, hogy nagy az érdeklődés Kodály zenepedagógiai elképzelései, koncepciója iránt. Ez az érdeklődés azért persze földrajzilag és időben is változó, hullámzó, de összességében a mai napig jelentős. Úgy gondolom, hogy Kodály eszméi olyan széles ölelést adnak a zene mindenféle területének, és a zenepedagógiának olyan sokféle lehetőségét, feladatát tárják fel, fogalmazzák meg, amiben szinte mindenki megtalálhatja a maga számára fontos dolgokat. Kodály pedagógiájának óriási előnye más, szintén világhírű módszerekkel – Orff-fal, Dalcroze-zal, Suzukival – szemben, hogy sokoldalúbb azoknál. Az a fajta értékelvű szemlélet, amit Kodály képviselt, a népzenei és a legmagasabb szintű műzenei más módszerek esetében kevésbé jelentkezik ilyen komplexen, egymást kiegészítően és egymásra épülően.

– A pedagógiai munka mellett köztudottan jelentős területe a tevékenységének a kutatás és az írás.

– Gyakran mégis az az érzésem, hogy ezek szinte csak magánpassziók, mert sokkal fontosabb az, hogy akár az írásokban, akár előadásokon, konferenciákon, vagy beszélgetéseken szót emeljen az ember a szakma érdekében, segítse mások munkáját. A szűkebben vett kutatómunka sokszor hát-

térbe szorul, és esetleg lassabban megy, mint ahogy szeretnék egy-egy témát, részkérdést kifejteni, vagy a valamelyest megfejtett részproblémákat összegezni. De remélem, hogy tartogat még számomra a jövő néhány olyan évet, amikor ezekkel a dolgokkal tudok foglalkozni, és valamelyest összegezni, például hozzáférhetővé tenni a Kodályról szóló irodalom bibliográfiáját. Felkérésem van más feladatra is, ami ugyan jó ideje halasztódik. Már gyűlik az anyag, úgyhogy talán ebben az évben lesz ebből is valami.

Fujita professzor (középen Litz Mihály mellett) rendszeresen hoz tanárcsoportokat

– Hogy éli meg azt, hogy az utóbbi években meglehetősen mostohán bánták az állami vezetés az ének-zene oktatással?

– Ha nagyon pesszimistán nézem, akkor a Psalmus Hungaricus néhány szavával válaszolhatok: „Csak sírok-rírok nagy nyavalyámban”. Ez persze nem az én személyes nyavalyám, hanem a magyar zenei kultúráé, zenei művelődésé. Sajnos ez egy nagyon régi dolog: Kodály Zoltán is egész életében hadakozott azért, hogy részben a szakoktatás területén, de elsősorban a zenei köznevelés területén jobb körülmények legyenek. Hiába van bármilyen csodálatos, jó módszer, ha bizonyos feltételek nincsenek meg hozzá. Ilyen feltétel a jól képzett, lelkes tanár, valamint a kellő idő. Nagyon nehéz helyzetben van a magyar zenei nevelés, és ez azért is szomorú, mert egy, ha nem is ideális, de viszonylag jó helyzetből kellett visszakozni a lehetőségek csökkenésével. Ez persze nem

kizárólag a szakma, nem kizárólag az egyébként nagyon is felelős oktatáspolitikának a hibája, hanem összefügg a változó étellel, a világtendenciákkal is. Természetes, hogy a mai életben fontosabb számítástechnikát, nyelvet tanulni, csak az a baj, hogy sokan azt hiszik, hogy az ének, a zene ennek elene van. Óriási tévedés, mert biztos, hogy azok, akik intenzívebben foglalkoznak muzsikával akár énekes, akár hangszeres módon, valami olyan, sokszor szavakkal megfogalmazhatatlanul értékes dologhoz jutnak, ami őket al-

kalmassabbá teszi arra is, hogy más területen jobban kamatoztassák a képességeiket. Egy kiváló kollégánk, a Nemzetközi Kodály Társaság belga elnöke előző oktatási miniszterünkötől azt kérdezte, hogy mi a helyzet a magyar zenei neveléssel. A válasz így hangzott: „Ugyanolyan fontosnak tartjuk, mint eddig, csak most fakultatív.” Pedagógiai szempontból képtelen a válasz: ami fakultatív, az hogyan lehet ugyanolyan rangú, mint ami kötelező?

– Beszéljünk örömtelibb dolgokról: úgy hírlík, hogy gyermekeiket is sikerült „megfertőzni” a zene szeretetével.

– Három fiam közül kettő a zenei pályát választotta, a harmadik – Ádám – történelmet, teológiát és könyvtár szakot végzett, de ő is nagy zenekedvelő. A két idősebb fiút, Tamást és Gergelyt sem kényszerítettük arra, hogy muzsikuskok legyenek, szabad választásuk volt. Valahogy természetes volt a számukra az, hogy kisgyermekkoruktól elvittük őket hangversenyre, hogy otthon szót a zene, hogy együtt énekeljünk, hogy ének-zenei általános iskolába jártak, majd zenei szakiskolába, amikor már maguk választottak. Nagy öröm, hogy ezen a területen működnek, ráadásul eredményesen.

– Az viszont állítólag nem okozott osztatlan sikert önnél, hogy a fiúk a zene „könnyebb” területeire is elkalandoztak.

– Egyfelől nagyon hasznos lehet, hogy szabadabban kezelhető zenei

anyaggal is foglalkoznak, ugyanakkor én ezt valóban nehezményeztem korábban, és egy kicsit ma is sajnálom, de már beletörődtem. Amennyi energiát, időt, tehetséget erre fordítottak – és ez különösen Tamás esetében igaz –, azzal talán a másik területen is még előbbre juthattak volna. Ennek a megítélésé természetesen szubjektív dolog, és nem biztos, hogy én gondolom jól, vagy csak a magam nézőpontjából gondolom jól. Egy bizonyos ponton túl nem szólhatunk bele a gyerekeink választásába, hiszen azzal felesleges görcsöket okoznánk. Az viszont természetes, hogy az ember szeretné látni, hogy az általa jónak gondolt, és komolyan átértézt eszmények szélesebb körben is hatnak, működnek. Ez persze nemcsak a család körét jelenti, hanem a tágabb társadalmi környezetet is. Szomorú, hogy az értelmiség egy jelentős részének ma nem igazán válik szükségletévé a művészi zene. Napjainkban sajnos nem az értelmiségi lét, hanem a menedzser jólét az idea, a követendő példa. Remélem, hogy egyszer majd megint fordul a kocka.

– Véget ért a jubileumi Kodály-év. Mi a véleménye a rendezvényesorozatról?

– Örömteli, hogy az iskoláktól kezdve a különböző közösségeken, kulturális intézményeken át a városvezetésig nagyon sokan komolyan gondolták, hogy Kecskeméten Kodály születésének 125. évfordulóját méltóképpen kell megünnepelni. Nem Kodály Zoltánért, az ő nagysága már nem igényli ezt, hanem önmagunkért. Ugyanakkor, ha az ember távlatosan gondolkodik, a jubileumi rendezvény-sorozatot csak az örökség gondozásának részeként tekintheti. Fontos, hogy az ünnepi visszatekintés a feladatokra is figyelmeztessen: mit kellene, mit lehetne még tenni.

– Mi az, amit ön szeretne tenni, milyen tervei vannak?

– A hetvenedik évéhez közeledve nagyon hosszú távra már nem tervez az ember, ráadásul az élet nemcsak a szakmáról szól, hanem gyerekekről, unokákról is. A Bárdos Lajosról szóló kismonográfia megírásának tervét már említettem, és úgy néz ki, hogy segítenem kell majd egy Kodály dalait és népdal-feldolgozásait tartalmazó lemez szerkesztői munkájában is. Egyelőre nem csukom be magam mögött a „Kodály ajtót”. Különösebb hobbim nincs, ha volna rá lehetőségem, talán többet utaznék vagy kirándulnék. Több mint egy évtizede lakunk kertes házban, ami bizony megadja a feladatot. Ez persze jó is, mert a sok ülő, szellemi tevékenység mellett kell a mozgás, a fizikai munka.

Sipiczki Sándor

Névjegy

Litz Mihály 1938-ban született Sárkereztúron. Alsó- és középfokú tanulmányait Győrött végezte. A budapesti Zeneművészeti Főiskolán 1963-ban középiskolai énektanár-karvezetés szakon nyert oklevelet. Munkahelyei: 1963-1970: Győr, Zeneművészeti Szakiskola, 1970-1973: Kecskemét, Kodály Iskola, 1973-2007: Kecskemét, Kodály Intézet (1980-2001 között igazgatóhelyettes). – Számos zenei cikk, tanulmány szerzője. Tisztségei szakmai testületekben: 1993-2001: Nemzetközi Kodály Társaság, alelnök, 2007-től a Magyar Kodály Társaság társelnöke. 2005-től a kecskeméti Kodály Örökség Munkacsoport szakmai vezetője. Legjelentősebb elismerései: Apáczai Csere János-díj (1988), Magyar Köztársaság Kiskeresztje (1998), Kecskemét Város Kodály-díja (2001). Felesége a Kodály Iskola tanára, két fia muzsikusk, a harmadik történész-könyvtáros.